

7 November 2011

Project Complaint Mechanism
Attn: PCM Officer
European Bank for Reconstruction and Development
One Exchange Square London
EC2A 2JN Fax:
+44 20 7338 7633
E-mail: pcm@ebrd.com

**Complaint to the EBRD's Project Complaint Mechanism regarding the
Boskov Most hydropower project, Macedonia**

1. Name of the Person(s) or Organisation(s) filing the Complaint ("the Complainant").

Eko-svest, Macedonia

2. Contact information of the Complainant (please include email address and phone number if possible).

Ms. Ana Colovic Lesoska
Eko-svest
11 Oktomvri 125/12
1000 Skopje
Macedonia
Tel: + 389 (0)2 3217247
Mob: + 389 (0)72 726104
ana@ekosvest.com.mk
ana@bankwatch.org

3. Is there a representative making this Complaint on behalf of the Complainant?

No.

4. Are you requesting that this Complaint be kept confidential?

No.

5. Please provide the name or a description of the EBRD Project at issue.

Boskov Most HPP. The project has passed Final Review and is due to be approved on Tuesday 08 November 2011.

6. Please describe the harm that has been caused or might be caused by the Project

Biodiversity:

The Boskov Most HPP project is located in the Mavrovo National Park in Macedonia (more than 80% of the project is located within the Park). The national park "Mavrovo" is one of the richest in biodiversity areas in the country. It is a home of 50 mammal species, including the wolf, brown bear, fox, wild cat, chamois and lynx, 129 bird species, 11 species of amphibians (out of total 15 species found on the territory of the entire country), 24 species of reptiles (out of 32 in the country) and 924 species of invertebrates.

Out of these, 11 mammal species, 45 bird species, 2 amphibian and 13 reptile species found in the national park are on the list of Appendix II of the Bern Convention, thus signifying the importance of the site for the biodiversity protection. Moreover, the "Mavrovo" National Park is an Emerald site and a future Natura 2000 site.

The territory of the Mavrovo National Park, and especially the location where Boskov Most is planned, is used by the Lynx species (according to the existing knowledge it is a separate subspecies – Balkan Lynx or *Lynx lynx martinoi*). The Lynx is and Annex II and Annex IV species of the Habitat Directive (92/43/EEC).

The proposed project area represents a very important part of the lynx range in the National Park due to the habitat quality and feeding sources. This is confirmed by recent research conducted by the Macedonian Ecological Society. In the past 5 years, the Macedonian Ecological Society¹ has been implementing a project for the monitoring and protection of the Balkan Lynx. The monitoring process (that consisted of a survey, placement of a GPS collar on one captured lynx and installment of camera-traps) proves frequent movement of the monitored Lynx in the project area². The monitored Lynx has been feeding most frequently in this particular area. It is estimated that there are around 30-35 individuals of this species on the territory of Macedonia and that the largest portion is located in the territory of the Mavrovo National Park. The Balkan Lynx was extinct in Greece and Bulgaria and it is almost extinct in Albania, Kosovo and Montenegro. Thus, the small but stable sub-population in Mavrovo National Park (approximately 10 individuals, 7-12 according to different calculation methods, the result of the intensive camera-trap survey in 2009)³ must serve as a nucleus for the whole population. Both existing literature and the above mentioned research state that the Lynx is “dominantly present in the western slopes of the Bistra Mountain, towards the gorge of the Radika River...”⁴ which coincides with the Boskov Most project area.

Additionally, the recent process of review of the Mavrovo National Park’s values identified a drop in number of individuals, of many important species, such as the Chamois and the Lynx. It has been noted that even though the Park has been the most protected area in the country, large mammals have been hunted or disturbed and as a result, their populations have dropped. The Study for valorization of Mavrovo Protected Area⁵ identifies that destruction of forests, transport infrastructure and generally, human activity result in disturbance of species and lead to their decrease in number and possibly extinction, especially with sensitive species.

This leads us to the conclusion that:

- The population of the Balkan Lynx is very fragile, and numbers are decreasing due to improper protection and disturbance.
- The Balkan Lynx lives at the Boskov Most HPP planned project area (see Annex 2).

7. If you are requesting the PCM’s help through a Problem-solving Initiative, you must have made a genuine effort to contact the EBRD or Project Sponsor regarding the issues in this complaint.

a. Have you contacted the EBRD to try to resolve the harm caused or expected to be caused by the Project? Is the written record of this contact with the EBRD attached to your complaint?

b. Have you contacted the Project Sponsor to try to resolve the harm caused or expected to be caused by the Project? Is the written record of this contact with the Project Sponsor attached to your complaint?

We are not requesting a Problem-solving Initiative. Nevertheless we have contacted the EBRD and the project sponsor, ELEM, Macedonia regarding this project. Due to the sensitive issues, we have also contacted the Ministry of environment and physical planning of the Republic of Macedonia.

1 www.mes.org.mk

2 Reports from the monitoring and photos available from the MES office.

3 Macedonian Ecological Society – unpublished data

4 <http://www.npmavrovo.org.mk/index.php?id=32> and Draft Final Report- Study on Valorisation of Mavrovo Protected Area, Oxfam Italia, September, 2011 page 212.

5 The Study prepared by Oxfam Italia is in final stage and the final draft document has been made available to public in September 2011.

Communication with the EBRD and Project Sponsor about this project has been undertaken by several groups: Eko-svest, Front 21/42, Macedonian Ecological Society, Macedonian Green Center, Eko-skop and CELOR.

The communication has been as follows:

June 14, 2011: Eko-svest has sent a letter to the EBRD regarding the boundaries of the National Park and the overlapping of the project area with the protected area. The letter has been sent to:

- Alistair Clark, Corporate Director, Environment and Sustainability Department.

July 5, 2011: A meeting was held with the EBRD staff to discuss about the project location. The following EBRD staff took part at the meeting:

- Mr. Boyd- Carpenter,
- Mr. Mozingo,
- Mr. Mauduit,
- Mr. Corbo.

July 27, 2011: A meeting was held in the office of the Project Sponsor, where a number of affected citizens and NGOs took part. At the meeting, the NGOs shared their initial concerns with the project.

August 5, 2011: As part of the commenting period in which the EBRD made available the Environmental Impact Assessment, the above mentioned groups submitted comments to EBRD staff and the Project Sponsor, to their offices in Skopje as well as the Ministry of environment and physical planning. The letter was sent in Macedonian language. The letter is attached as Annex 1. to this Complaint.

September 27, 2011: A meeting was held with the Ministry of environment and physical planning where the NGOs presented their concerns with the ESIA study and the project. The Ministry officials falsely informed the NGOs that the ESIA study has been returned to the Project Sponsor as inadequate and its completion and correction was requested from the Project Sponsor.

September 12 and 14, 2011- The above mentioned NGOs participated in public hearings for the project and raised concerns about the project and the sensitive period of its implementation, as the review of the National Park as well as its re-proclamation has not finished.

October 31, 2011- The Project Sponsor ELEM has sent response to the comments to the ESIA study (from August 5). The response does not address our concerns about the project and avoids responding to the essential problems raised.

If you have not contacted the EBRD and/or Project Sponsor to try to resolve the harm or expected harm, please explain why.

N/A

If you believe the EBRD may have failed to comply with its own policies, please describe which EBRD policies.

We would argue that the EBRD has failed to comply with its Environmental and Social Policy 2008. We lay out here the Performance Requirements that we believe have been breached, with a short explanation of our reasoning.

Incomplete Environmental and Social Impact Assessment Report (ESIA)

The ESIA report has deficiencies. It failed to properly assess the impacts on mammals, birds,

landscapes. It also did not provide a proper analysis of the cumulative impacts to the climate, and it did not provide proper analysis of the alternatives. The Report is missing important lists of species, such as the list of mammals and list of birds found in the project area.

We think that this is a breach of the following provisions of the EBRD's Environmental and Social Policy 2008:

- **PR 1.5.** *“The appraisal process will be based on recent information, including an accurate description and delineation of the client’s business or the project, and social and environmental baseline data at an appropriate level of detail.”*
- **PR 3.6.** *“To address adverse project impacts on existing ambient conditions, the client will: (i) consider a number of factors, including the finite assimilative capacity of the environment, [...] existing ambient conditions, the project’s proximity to ecologically sensitive or protected areas, and the potential for cumulative impacts with uncertain and irreversible consequences...”*

Incomplete biodiversity assessment

The fact that the biodiversity assessment is incomplete is evidenced by the Environmental and Social Action Plan, which stipulates that before construction there should be: *“a detailed bio-monitoring conducted in all 4 seasons”* and *“instalment of camera-traps”* in order to identify presence of large mammals. For the flora, again, lack of data is identified by the Environmental and Social Action Plan and so *“bio-monitoring”* and *“a preparation of a Study for monitoring of existing flora in the project area”* are preconditions for the construction works.

In our opinion this is in breach of several provisions of the EBRD's Environmental and Social Policy 2008:

- **PR 6.6.** *Through the environmental and appraisal process, the client will identify and characterise the potential impacts on biodiversity likely to be caused by the project. The extent of due diligence should be sufficient to fully characterise the risks and impacts, consistent with a precautionary approach and reflecting the concerns of relevant stakeholders.*

Destruction of habitat without adequate justification

The EBRD Environmental and Social Policy 2008 distinguishes between *natural habitats, protected areas, and critical habitats*. The Mavrovo National Park, as an *Emerald Site* and a future planned *Natura 2000 site*, and a home to many valuable species, such as the Lynx, fits all of these categories.

In our view, the project is not in compliance with the following sections of the Environmental and Social Policy 2008:

- **PR 6.12.** *Natural habitats are land and water areas where the biological communities are formed largely by native plant and animal species, and where human activity has not essentially modified the area’s primary ecological functions. In areas of natural habitat, there must be no significant degradation or conversion of the habitat to the extent that (i) the ecological integrity and functioning of the ecosystem is compromised or (ii) the habitat is depleted to the extent that it could no longer support viable populations of its native species, unless:*
 - *there are no technically and economically feasible alternatives*
 - *the overall benefits of the project outweigh the costs, including those to the environment and biodiversity*
 - *appropriate mitigation measures are put in place to ensure no net loss and preferably a net gain of biodiversity value in the habitat concerned, or, where appropriate, a habitat of greater conservation value.*

Even though the biodiversity costs appear to be high and have yet to be fully quantified, we are not

convinced that the overall benefits of the project outweigh these costs. For instance, the Boskov Most HPP will be used to stabilise the energy system in peak times, and would function maximum of 5 hours per day. In times when Macedonia should be focusing on real solutions for the energy system and invest in generation capacities that would practically decrease our energy dependence, the 70 MW produced from Boskov Most do not seem to be significant enough to justify the damage to be done to the natural habitats and possible extinction of the national symbol of the country- the Balkan Lynx.

Given Macedonia's potential to expand its use of wind, solar and sustainable biomass, there are certainly *technically and economically feasible alternatives* to the project. However the alternatives have not been properly assessed due to the lack of Strategic Environmental Assessment of the Strategy for renewable use of energy sources of the Republic of Macedonia.

- **PR 6.13:** *Irrespective of whether it is natural or modified, some habitat may be considered to be critical by virtue of (i) its high biodiversity value; (ii) its importance to the survival of endangered or critically endangered species; (iii) its importance to endemic or geographically restricted species and sub-species; (iv) its importance to migratory or congregatory species; (v) its role in supporting assemblages of species associated with key evolutionary processes; (vi) its role in supporting biodiversity of significant social, economical or cultural importance to local communities; or (vii) its importance to species that are vital to the ecosystem as a whole (keystone species).*

- **PR 6.14.** *Critical habitat must not be converted or degraded. Consequently, in areas of critical habitat, the client will not implement any project activities unless the following conditions are met:*
 - *Compliance with any due process required under international obligations or domestic law that is a prerequisite to a country granting approval for project activities in or adjacent to a critical habitat has been complied with.*
 - *There are no measurable adverse impacts, or likelihood of such, on the critical habitat which could impair its ability to function in the way(s) outlined in paragraph 13.*
 - *Taking a precautionary perspective, the project is not anticipated to lead to a reduction in the population of any endangered or critically endangered species or a loss in area of the habitat concerned such that the persistence of a viable and representative host ecosystem be compromised.*
 - *Notwithstanding the above, all other impacts are mitigated in accordance with the mitigation hierarchy.*

The area of the Boskov Most HPP project could be considered as a critical area due to the fact that:

- It is a scientifically proven area where the Lynx lives and feeds (please see Annex 2 for the map of locations),
- It is extremely important for the survival of the Lynx due to the species geographic restriction (the only location where the Lynx lives as a population on the Balkan peninsula),
- Even though the Lynx lynx species has been classified as Least Concern by the IUCN red list of species, the subspecies Lynx lynx martinoi (the Balkan Lynx) according the Macedonian scientists is a Critically Endangered species. Currently there is a process of officially entering this subspecies in the official taxonomy of cats and reassessment of the status of this subspecies. Research conducted so far on this subspecies confirms the proposed status of Critically Endangered.

Strategic environmental assessments lacking

In 2010, the Government of Macedonia adopted a Strategy for renewable use of energy sources till 2020⁶. A Strategic Environmental Assessment (SEA) for this Strategy was obligatory by national law and EU *acquis communautaire*, but was not prepared.

Therefore none of the projects which arise from that Strategy are fully compliant with the EU *acquis communautaire*. Since the spatial planning for the area of the National Park is under preparation, an SEA has still not been prepared.

In addition, the National Park is currently undergoing a review process. A Study on the review of the National Park's value will soon be submitted to the Ministry of environment and physical planning and serve as a basis for the preparation of a new Law for proclamation of "Mavrovo" as a National Park. This process should continue with the preparation of a Management plan for the National Park and a Strategic Environmental Assessment (SEA) of the Management Plan.

Until this process is finalised, we think that the client is not able to follow the mitigation hierarchy stipulated in the EBRD's Environmental and Social Policy.

In our opinion this is in breach of the following Performance Requirement:

- *PR 6.15. Areas may be designated by government agencies as protected for a variety of purposes, including to meet country obligations under international conventions. Within defined criteria, legislation may permit development in or adjacent to protected areas. In addition to the applicable requirements of paragraph 14, the client will: [.....] **demonstrate that any proposed development in such areas is legally permitted and that due process leading to such permission has been complied with by the host country, if applicable, and the client; and that the development follows the mitigation hierarchy (avoid, minimise, mitigate, offset) appropriately; [...]***

Please describe any other complaints you may have made to try to address the issue(s) at question (for example, court cases or complaints to other bodies).

None at present.

Are you seeking a Compliance Review where the PCM would determine whether the EBRD has failed to comply with its Relevant Policies?

Yes.

Are you seeking a Problem-solving Initiative where the PCM would help you to resolve a dispute or problem with the Project?

No

What results do you hope to achieve by submitting this Complaint to the PCM?

We hope that by the investigation made by PCM it will become clear to the EBRD that financing the project and acting in accordance with its own policies is not possible.

We would expect that the EBRD would not support the project at least until all relevant legal

6 http://www.economy.gov.mk/Uploads/files/sektorskiDok/energetika/Strategija_OIE_final_mk.pdf

processes in the country have been concluded and will ensure proper assessment (eg. of alternatives), mitigation measures and structures, in order to prevent biodiversity loss. This would mean that the EBRD would first wait for the Law on the proclamation of “Mavrovo” as a National Park to be adopted and the Management Plan for the “Mavrovo” National Park to be prepared.

Signature

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'H. Andrić', written in a cursive style.

До:

Министерство за животна средина и просторно планирање на Р.М.

Управа за животна средина - Сектор за животна средина

Одделение за оценка на влијанието врз животната средина

Сс: А.Д. ЕЛЕМ

Сс: Делегација на ЕУ во Р. Македонија

Сс: Европска банка за реконструкција и развој

Коментари на работната група за учество на јавноста*
кон
Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина
и социјални аспекти за ХЕ „Бошков мост“

1. Коментари за самиот проект ХЕ „Бошков мост“ (во контекст на заштитата и зачувувањето на вредностите на НП Маврово):

1.1. На територијата на НП Маврово интензивно се планираат повеќе енергетски проекти меѓу кои е и ХЕ „Бошков Мост“. Овие проекти (акумулација „Луково поле“ и ХЕ „Црн камен“ и други) неминовно ќе имаат влијание врз животната средина, индивидуално, но и кумулативно, како комплекс од системи кои ќе функционираат на иста територија, користејќи ги истите ресурси. Во моментот се одвиваат неколку процеси кои се однесуваат на НП Маврово и имаат директна врска со наведените проекти, вклучувајќи го и Бошков мост. Поконкретно:

- Управата на Националниот парк „Маврово“ е во процес на ревалоризација на вредностите на Паркот, како дел од редовниот процес на управување со Паркот и обврска од Законот за заштита на природата. Во текот на овој процес ќе се донесат одлуки во врска со степенот на развој и нивото на заштита што ќе биде соодветен за ресурсите во Паркот. Со овој процес постои можност да се смени степенот на заштита на делот од Националниот парк „Маврово“ во кој се планира проектот Бошков мост. Исто така, поради фактот што сеуште не е изготвена ревалоризација на вредностите на Паркот и има недостиг на податоци, не е возможно да се направи солидна оцена на влијанијата врз животната средина на овој проект. Ова на некој начин го потврдува и самата Студија за оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти за ХЕ „Бошков мост“, во која на повеќе места јасно се воочува дека поради недостиг од податоци, анализите на групи животни не се задоволителни (цицачи, риби, птици);⁷
- во Националниот план за апроксимација се наведува дека во текот на 2011 планирано е донесување на Закон за прогласување на Маврово за национален парк;
- во тек е постапката за изработка на Државна урбанистичка планска документација за „Луково поле“ и „Бошков мост“, за која А.Д. ЕЛЕМ на 18.05.2011 година во весникот „Капитал“ објави оглас за доделување договор за јавна набавка. Согласно Член 3 точка 15 од Уредбата за стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на РМ“ бр. 153/07 од 20.12.2007 год.), за овие плански документи задолжително се изготвува стратегиска оцена на влијанијата врз животната средина. Овие документи се важни за сестрано разгледување на влијанијата врз животната средина од овој проект.

⁷ Повеќе за влијанието врз идни Натура 2000 подрачја видете ја забелешка бр.4

Наш заклучок:

Врз основа на горе изнесените факти сметаме дека финализирањето и усвојувањето на ОВЖС Студијата за Бошков мост, а особено почетокот на реализацијата на проектот, мора да се спроведат по донесување на Студијата за ревалоризација на НП Маврово, Законот за прогласување на „Маврово“ за национален парк и по изработка и усвојување на планската документација за Х.Е. „Бошков мост“ заедно со СОВЖС на истата.

Наведените документи се клучни за почетната одлука дали, какви енергетски проекти и каде може да се планираат на територијата на Националниот парк. Дополнително, овие документи би требало да ги обезбедат податоците кои се неопходни за изработка на квалитетна студија за влијание врз животната средина.

2. Коментари за содржината на Студијата:

2.1. Во текстот на студијата честопати се среќаваат извадоци и цитирање на други студии, но конкретните изворите не се добро наведени

Пример 1: На страна 177, се цитира дека во Втората национална комуникација за климатските промени од 2008 година е направена пресметка на количествата јаглерод диоксид за Бошков Мост. Треба да се наведе точно како е пресметано и кои параметри се земени предвид, и не е логично да се очекува од секој кој ја чита студијата да ги консултира сите наведени референци, без притоа да знае каде (на која страница и локација да го најде документот кој е цитиран).

Пример 2: Страна 133, опис на заедница на див костен - текстот е безмалку идентичен со текст од „Шумски фитоценози“ од Д-р Јане Ацевски и инж. Бојан Симовски (UCODEP – УКОДЕП 15.IX 2010 година), а овој документ не е наведен како референца на крајот од студијата. (Претпоставувам дека ова е така поради фактот што авторот на оваа студија е дел од експертскиот тим за студијата за Бошков мост, но нарачателот на горепоменатата студија е УКОДЕП и не станува збор за авторско дело.)

Препорака: Користените информации да се обележат со фусноти и јасно да се обележи страницата која ја содржи информацијата и локацијата на документот кој се цитира (во случај да се цитира документот, без да се дадат подетални образложенија/анализи).

2.2. Разгледување на алтернативите на проектот

2.2.1. Нулта алтернатива (алтернатива да не се прави ништо)

Во делот на алтернативата да не се прави ништо во најголем дел е цитирана Стратегијата за енергетика на Република Македонија и важноста што му е дадена на ХЕЦ Бошков Мост во истата. При анализата на нулта алтернативата направени се исклучиво пресметки за заштедата на CO₂ емисии при употребата на хидроенергијата и зголемувањето на уделот на ОИЕ во енергетскиот систем на Македонија. При тоа, недостасуваат било какви анализи и објаснувања за зачувувањето на пределот, екосистемите, хидрологијата и микроклимата во регионот во случај проектот да не се спроведе, наспроти придобивките (енергетски, економски и заштеда на CO₂ емисии) при реализација на проектот. Без вакви квантитативни анализи не може априори да се отфрли нултата алтернатива со единствено образложение дека: „...има малку позитивни причини за нејзино фаворизирање“.

Од друга страна, во нулта алтернативата секогаш мора да се разгледаат можности за замена на проектот со други видови на обновливи видови на енергија, кои би го постигнале истиот ефект за намалување на CO₂ емисиите и зголемување на домашното производство на електрична енергија од ОИЕ, во случај планираниот проект да не биде реализиран.

2.2.2. Алтернатива за браната со или без акумулација

Во делот „Алтернатива за браната со или без акумулација“ студијата се повикува на заклучоците од идејниот проект изработен во 1978 година, кои наведуваат дека алтернативата со акумулација е енергетски поприфатливо решение. И покрај фактот што изготвувачите на Студијата за оцена на животната средина во една реченица наведуваат дека: „Од аспект на заштитата на животната средина брана со резервоар е понеповолна варијанта отколку зафат без резервоар“, во Студијата недостасуваат дополнителни анализи и образложенија за прифаќање на одлуката донесена во 1978 година.

Наш заклучок: Алтернативите во студиите за оцена на влијанијата врз животната средина не се разгледуваат за да го оправдаат веќе донесеното техничко решение за проектот, туку навистина и

објективно да ги разгледаат сите можни решенија и нивното влијание врз животната средина, а во случај кога реализирањето на проектот предизвикува поголеми негативни последици отколку придобивки, да се прифати нултата алтернатива. Сметаме дека делот кој ги разгледува алтернативите треба да се преработи и дополни, односно да се корегираат сите наведени недостатоци.

2.3. Кумулативен ефект

2.3.1. Во делот Влијанија и мерки за намалувања, точка к) потенцијални кумулативни влијанија се наведува дека „... Во рамките на Паркот се предвидени уште неколку други хидроелектрани и во овој дел се разгледува дали сите овие хидроелектрани, заедно, би имале значително влијание врз Паркот.“

Анализата на влијанието дали сите хидроелектрани заедно би имале значително влијание врз Паркот се разгледува исклучиво од аспект на сливното подрачје и користењето на истите водни ресурси и покрај тоа што во истиот дел стои дека „... Иако овие широко дисперзирани објекти нема да имаат влијание на исти ресурси, постои загриженост дека толку многу дополнителен развој ќе го промени карактерот на Националниот парк „Маврово“ и ќе го направи помалку атрактивен со неговите природни знаменитости.“

2.3.2 Поради тоа што кумулативното влијание е разгледувано само од аспект на влијание врз сливното подрачје, односно воопшто не се анализирани кумулативните ефекти на сите планирани проекти од сите аспекти кои би можеле да бидат засегнати (флора и фауна, микро клима, предел, социјален аспект, итн) не се ни предвидени мерки за намалување на сите овие потенцијално сериозни кумулативни влијанија.

Наш заклучок: Сметаме дека на оваа исклучително важна тема мора да и се пристапи соодветно. Во оваа смисла анализата на кумулативните ефекти на овој проект заедно со сите постоечки и планирани проекти во националниот парк би морала да вклучи анализа на кумулативните ефекти на сите медиуми, микро климата како резултат на испарувањата од хидроелектраните, билошката разновидност согласно чувствителноста на видовите на промена на средината (влажност, температура) итн, пределот, социјалните аспекти, итн.

Тоа што ХЕ Бошков мост се наоѓа во делот на Паркот што дозволува одржливо користење не подразбира дека во тој дел е дозволено менување на карактерот на самиот парк. Напротив во член 75 од Законот за животна средина јасно стои дека е забрането е спроведување на активности со кои се загрозува изворноста на природата во националниот парк. Согласно истиот член одржливото користење на природните ресурси на националниот парк се врши на начин на кој не го загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа.⁸

Бараме целосна преработка на делот за кумулативните ефекти и корекција на наведените недостатоци, како и конкретни мерки за намалување на сите влијанија кои темелната анализа ќе ги идентификува.

2.4. Оправданост на проектот

Во делот 12 Оправданост на проектот, пресметката на намалувањето на емисии на јаглерод диоксид (107 000 тони годишно) не е јасно образложена и очигледно е дека е направена со споредба на производството на електрична енергија од различни извори (вода, наспроти јаглен.)

Наш заклучок: Оваа бројка не е реална, бидејќи хидроелектраната ќе се користи за стабилизирање на системот во моменти на пикови, и согласно, не може да се смета дека реално ќе се намали потрошувачката на јаглен (за производство на електрична енергија). Во анализата не е јасно дали (од пресметаните тони јаглерод диоксид) се одземени количествата на јаглерод

8 Член 75 од Закон за природа

Забранети активности во национален парк

(1) Забрането е спроведување на активности со кои се загрозува изворноста на природата во националниот парк, како и палење на огин на територијата на националниот парк, освен на посебно утврдени места дефинирани со планот за управување на националниот парк.

(2) Во националниот парк може да се вршат туристичко-рекреативни дејности, како и одржливо користење на природните ресурси на начин кој не го загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа, согласно со одредбите на овој закон.

диоксид кои се апсорбираат од вегетацијата која се планира да се отстрани за потребите на хидроелектраната. Истите можеби се минимални, но требало да се претстават во пресметката.

2.5. Влијание на проектот врз идни Натура 2000 подрачја

2.5.1. Поглавје 7.13.3.1 Крајречни шумски фитоценози, страна 132, не е наведено дека ова е приоритетен хабитат за ЕУ. И за останатите хабитати/видови исто така не се наведува дали се приоритетни (на пример, во делот за цицачи) и кои посебни мерки ќе се преземат согласно Европските директиви, за заштита на идни Натура 2000 подрачја.

Наш заклучок: Потребно е дополнување на студијата во однос на горе потенцираните недостатоци.

2.5.2. Во поглавје 8.7 Влијанија врз биолошката разновидност- не е наведено како проектот ќе влијае врз две заедници (присутни во регионот на проектот и на листата на Директивата за хабитати)⁹ и кои мерки ќе се превземат согласно Европските директиви.

Наш заклучок: Потребно е допонување на студијата во однос на горе потенцираните недостатоци.

2.5.3. Поглавје 8.7.1.3 Извори на влијанија врз копнени животни и птици и следното поглавје, 8.7.1.4. Главни рецептори, не дава јасна слика за можните влијанија врз видрата (*Lutra lutra*) која е вид кој се наоѓа на листата на видови (Анекс 2) од Директивата за хабитати, за кои е потребно назначување посебно подрачје за заштита.

Наш заклучок: потребно е дополнување на студијата во однос на влијанијата врз видрата.

2.6. Недостиг од анекси и табели

Поглавје 7.14.3 Орнитофауна, Страна 137 - нема список на птици (истиот го нема и како анекс). Поглавје 7.14.4 Цицачи- параграф 2 посочува на Анекс кој го нема. Треба да има листа на видови. Поглавје 7.14.6 Тип Pisces (Риби)- дел од текстот во поглавјето не се базира на стручни согледувања и истражувања туку на усни информации од локално население. Освен тоа, недостига табеларен приказ на видовите.
Бараме да се дополни студијата со потенцираните анекси и табели.

2.7. Други коментари:

2.7.1. Анекс 5, страна 326, матрица на влијанија врз животната средина, дел Климатски промени - под површина стои „површина“ без да се наведе колкава површина се опфаќа со влијанието. Бараме студијата да се дополни со информација колкава површина се опфаќа со влијанието.

2.7.2. Поглавје 8.4 Бучава - анализирани се ефектите од бучава врз луѓето, во мала мера врз животните. Не е направена добра анализа на влијанијата на бучавата врз животните, особено оние кои живеат и се хранат во тој регион (во однос на идентификација на чувствителни видови). Потребно е дополнување на анализата на ефектите од бучава врз животните со посебен акцент на животните кои живеат и се хранат во тој регион (во однос на идентификација на чувствителни видови).

2.7.3. Студијата треба да се дополни со анализа на можните температурни разлики во водата (покачување на температурата како резултат на изградбата и функционирањето на системот) и како тие ќе влијаат врз пастрмката и останатите риби (имајќи предвид дека истите живеат во поладни води).

2.7.4. Страна 253, Табела со мерки за намалување на влијанието- во делот за Копнена фауна - загуба на живеалиштата се споменуваат мерки за компензација. Планот за компензација го нема во Студијата. Потребно е Студијата да се дополни со овој план или да се наведат основни мерки за заштита/компензација.

⁹ Живеалишта присутни во регионот на проектот и на листата на Директивата за хабитати- 91E0 * Alluvial forests with *Alnus glutinosa* and *Fraxinus excelsior* (*Alno- Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (II), 3230 Alpine rivers and their ligneous vegetation with *Myricaria germanica* (I)

2.8. Прашања:

- 2.8.1. Во студијата е наведено дека за потребите на хидроелектраната ќе бидат искористени следните површини на земјишта:
Шуми 82,16 хектари
Ливади 8,53 хектари
Пасишта 15,99 хектари
Необработена почва 7,1 хектари
Овоштарници 1,89
Вкупно: 115,67 хектари
На состанокот одржан на 25.07.2011 година организиран од А.Д. ЕЛЕМ, професорот Ацевски тврдеше дека ќе се употребат вкупно 250-300 хектари. Која е вкупната бројка на површина која ќе се искористи за хидроелектраната? Од студијата ова не е јасно и треба појасно да се наведе (табеларно со вкупни износи на површини).
- 2.8.2. Кој е археолошкиот локалитет кој ќе биде засегнат од браната назначен на слика 7-40 во Тресонче?
- 2.8.3. Во поглавје 8.7.2.5 Извори на влијанија на биолошката разновидност во водите и 8.7.2.6. Главни рецептори наведено е дека браната ќе го запре природниот пат на пастрмката до местата за мрестење.
Кои се очекуваните ефекти врз популацијата на рибите кои ќе останат во реката (се очекува пад/раст/дегенерација на популација и сл.)?

Согласно Архуската конвенција и Законот за животна средина бараме да ни доставите посмени одговори/мислења на сите коментари и прашања, вклучувајќи и одговор кои ќе бидат земени предвид, кои не и зошто.

Ве молиме Вашиот одговор да ни го доставите на следниве адреси:

Фронт 21/42
Бул. Јане Сандански бр. 25/2/9, 1000 Скопје

Еко-свест
Бул. 11 Октомври 125/12, 1000 Скопје, Македонија

или по електронски пат на следниве адреси:

aleksandra.bujaroska@front.org.mk, contact@front.org.mk или info@ekosvest.com.mk

Со почит,
Координатор на работната група
Александра Бујароска
Фронт 21/42

Претседател
Фронт 21/42

** Работната група за учество на јавноста е формирана во рамки на проектот „Активизам на дело“ кој се спроведува со финансиска помош на Европската Унија. Во работната група учествуваат: „Фронт 21/42“, Македонски Зелен Центар, Еко-Свест, Македонско еколошко друштво, ЦЕЛОР и Екоскоп. Ставовите и мислењата изразени во овој документ се исклучиво на работната група за учество на јавноста и во ни една смисла не ги одразуваат ставовите и мислењата на Европската Унија.*

Annex 2.

Map of movement and feeding ground of *Lynx lynx*, in the territory of the Mavrovo National Park, and proposed Boskov Most HPP location (blue triangle- positive camera traps- resulted in photos of the *Lynx* taken, Green plus- locations of various prey of the *Lynx*, red dots- locations of movement of the *Lynx*.)

